

Nietzsche buď nerozuměl dost dobře rozdíl mezi běžným a tedy upadlým a zpovrchnělým křesťanstvím a mezi „dobrou zvěstí“ o „orientaci víry“, anebo tento rozdíl marginalizoval (aby své útoky neoslabil), zatímco na druhé straně rozlišuje mezi („pravým“, spíše než „původním“) „řeckým náboženstvím“ a jeho upadlou, „zpátečnickou“ podobou [„weil die griechische Religion selber entartet (**zurück** gegangen) war“ – 4582, SW 12, s. 11]. Proto má kupodivu za to, že „židovsko-křesťanské náboženství“ zvítězilo nad náboženstvím řeckým, které bylo podle jeho mínění „vyšší“ [„in wiefern die griechische Religion die *höhere* war als die jüdisch-christliche“, tamtéž]. Jestliže trval na základním rozporu a konfliktu mezi apollinskou a dionýsovskou řeckou tradicí, měl přece rozpoznat také napětí, rozpor a konflikt mezi židovskou obecnou religiozitou a tradicí „víry“, která není „vírou v něco“ ani „v někoho“. Souhrnně můžeme říci, že Nietzsche nerozpoznal ve starých židovských (staroizraelských) tradicích hlavní frontu duchovního zápasu. Na druhé straně si musel ono „dionýsovství“ z větší části vymyslet a konfabulovat, protože se z něho moc nezachovalo (zejména žádné závažné přímé památky). Důraz na „vytržení“ převzal a racionalizoval Platón (a úpadek či spíše problematičnost lze spatřovat leda v tom, jak tento moment v Platónově zdrženlivé a opatrné recepci mýtu představoval jakýsi navazovací bod pro nové, již do jisté míry „filosofické“ mýty, které v helenistické době zahlcovaly celý středozevní prostor. Je docela možné, že Rádlovo překvapivě pozitivní hodnocení homérských mýtů, které vidí na stejné rovině jako židovskou tradici „víry“, má svou (nepřiznanou, nejspíš vůbec neuvědoměnou) inspiraci právě v Nietzschevi. Nebude to ovšem inspirace jednoduchá, protože Nietzsche hodnotí pozitivně dionýsovství, a to není mýtus ani náboženství homérské. Rozhodující tu je vztah k času: dionýsovství znamená vytržení z času, zatímco víra (v izraelském a Ježíšově smyslu) znamená vytržení či spíše osvobození z okolností aktivním spolehnutím na budoucnost, které se opírá o zkušenost spolehnutí již v minulosti (a tím o dějinnou zkušenost). Právě vynálezem dějinného myšlení a jednání stojí „vytržení víry“ (přesněji: osvobození pravdou) neskonale výš než nejdívočejší extaze, dovolující pouze zapomenout na okolnosti, nikoliv je aktivně a vědomě ovlivňovat a proměňovat.

(Písek, 960721-1.)